

2.FELSEFİ DÜŞÜNCENİN NİTELİKLERİ:

Felsefe, insanın evren, hayat ve kendi varlığı üzerinde düşünmeye başlamasının bir sonucudur.

Bu anlamda felsefe sorgulayıcı düşünceden doğmuştur.

Kökünde merak ve hayret duygusu yer almaktadır.

Tahsin BAŞSARI

Merak ve hayretin olmadığı yerde düşünme ve bilgi de olmaz.

Eski Yunan'da felsefi düşünceden önce insanlar yaşadıkları ve bilmek istedikleri şeyleri mitoslar yoluyla açıklıyordu

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

1)Felsefi düşünce akla dayalıdır:

Thales, bu çerçevede ilk defa her şeyin başlatıcısı olan bir ilk nedeni akla dayalı olarak sorgulamaya başlayan ilk filozoftur.

Thales , her şeyin kendinden çıktığı ilk nedenin ne olduğunu sorgulamıştır.

Bu ilk nedeni “arkhe (ana madde) nedir?” sorusuyla araştırmıştır. Bu çaba akla dayalı bir eylemdir.

Thales evrendeki değişim ve dönüşümün mitoslarda anlatıldığı gibi olmadığını düşünüyordu.

Tahsin BAŞSARI

Filozoflar akla dayalı açıklamalar ortaya koymuştur. Her filozof kendi düşünce ve bakış açısını dile getirir.

“Felsefe mitostan logosa geçişle ortaya çıkmıştır.”

Logos: doğru söz, konuşma, düşünce, akıl ve bilgi

Tahsin BAŞSARI

2) Felsefi düşünce, bilgi, varlık, değer üzerine bir sorgulamadır.

Felsefenin amacı tamamen yabancı olduğumuz bu dünyada sahip olduğumuz doğru bilgiler yardımıyla adil, güzel, akla uygun, mantıklı, sistemli bir dünya inşasına çalışmaktır.

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

3) Felsefi düşünce, refleksiftir:

Filozof, yalnızca düşünmez. Düşünceleri üzerine de düşünür.

Bu eylem düşünmeyi düşünmedir.

Düşüncenin kendi üzerine yönelmesi, öze dönük bir eylemdir. Bu durumda, felsefeye düşünce hakkında düşünce denebilir.

4)Felsefi düşünce, yığılımlı ilerler:

Felsefi düşünce, filozofların ortak birikimi ile oluşur. Bu anlamda felsefe birikimli bilgidir.

Örneğin, İlk Çağ'da filozofların sorguladığı “Bilgi nedir?, Sanat nedir?, Varlık nedir?” gibi sorular hâlâ yanıtlanmaya çalışılmaktadır.

Böylece her filozof kendi düşünceleriyle bu sorulara açıklamalar getirmekte ve felsefeye yeni bilgiler katmaktadır.

Bu durum, felsefenin yığılımlı ilerlediğini gösterir.

Tahsin BAŞSARI

Bu durum felsefeyi bilimden ayıran bir özelliktir.

Bilimler ispatlanmış doğrulara bağlı ilerlerken felsefe bir konu üzerine tutarlı bilgiler ortaya koyar.

Tahsin BAŞSARI

5) Felsefi düşünce, eleştirel ve sorgulayıcıdır

Felsefe, ayak izinin olmadığı bir yolda yürüme cesareti gösterebilmektir.

Kant, bu durumu “Kendini aydınlatma cesaretini göster.” diyerek dile getirir.

Bunun için ilk önce cesaret, şüphe ve bilme çabası gerekmektedir.

Felsefi şüphe bir hakikate ulaşmak için doğru bildiğimiz yargıları sorgulamamızı sağlar.

Tahsin BAŞSARI

6) Felsefi düşünce, sistemlidir.

Sistem, tutarlı bir şekilde organize olmuş birbirleriyle bağlantılı ögeler bütünü olarak anlaşılabilir.

Sistemli bilgi, birbiriyle tutarlı ve bütüncül olma özelliği taşıyan bilgidir.

Tahsin BAŞSARI

Bu bakımdan felsefi sistemlerde birbiriyle anlamca uygunluk içerisinde olmayan yani çelişen görüşlere yer yoktur.

Platon'un varlık görüşü, bilgi, ahlak, siyaset, din ve sanat görüşleri birbirini tamamlar.

En son ortaya çıkan bütüncül görüş, filozofun felsefi sistemi olur.

Tahsin BAŞSARI

Felsefenin Ortaya Çıkışı:

Yunanlı pratik kaygılardan uzak bir biçimde, anlamak ve merakını gidermek için felsefe ve bilimle uğraşmıştır.

Yunanlılar felsefeyi dinî veya mitolojik açıklamadan bağımsız bir açıklama tarzı olarak öne sürmüşlerdir.

Yunan'da felsefe, dinî ya da mitolojik düşünceden kopuşun sonucunda, doğal olayların, doğaüstü değil de doğal nedenlerle açıklanması gerektiği düşüncesiyle başlamıştır.

Bu anlamda Yunan felsefesi insan aklına dayanan bağımsız bir faaliyet olarak ortaya çıkmıştır.

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Eski Yunan felsefesi, mitolojik düşünceyi reddederek onun sunduğu açıklama tarzından tatmin olmayan Thales, Anaksimandros ve Anaksimenes gibi filozoflar eliyle kurulmuştur.

Felsefenin Yunan'daki doğuşuna damgasını vuran olay, evrenin kökeni ve doğasıyla ilgili problemlere getirilen mitolojik açıklamaların bir tarafa bırakılmasıdır.

Thales ve arkadaşlarını filozof kılan en temel olgu, onların dinî ya da mitolojik açıklamaların yerine, özellikle bilimsel düşüncenin temelini oluşturan ‘gözle görünür dünyanın akli ve anlaşılır bir düzeni gizlediğini’ düşünmeleridir.

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Antik Yunan'da Felsefe:

Yunan Uygarlığı Akdeniz ve Karadeniz kıyıları ile Trakya, Yunanistan, İtalya gibi bölgeleri içine alan zengin ve bereketli topraklarda kurulmuştur.

Ayrıca Ana- dolu'nun ticaret yolları üzerinde bulunması, Yunanlıların özellikle deniz yolu ile Akdeniz, Ege ve Karadeniz'e komşu ülkelerle yaptıkları ticaret ekonomik olarak zenginleşmelerini sağlamıştır.

Tahsin BAŞSARI

Felsefenin doğuşunda ekonomik refah, temel ihtiyaçların karşılanması önemli bir faktördür.

Yunanlıların ticari etkinlikleri, onların komşu kültürlerin düşünsel, teknik birikimlerini, beceri ve alışkanlıklarını da edinmesini sağlamıştır.

Tahsin BAŞSARI

Antik Yunan'daki kölelik kurumu özgür vatandaş konumundaki Yunanlıların felsefe yapmak için ihtiyaç duyduğu serbest zamanı sağlamıştır.

Böylece filozoflar agora ve kapitollerde bilgelik, siyaset, doğanın yapısı ve ahlak gibi birçok konu üzerinde konuşma fırsatı yakalamışlardır.

Atina gibi kentlerde demokrasi kültürü gelişmiştir.

Demokrasi kültürü insanların düşüncelerini paylaşımlarını ve bunu özgürce dile getirmelerini sağlamıştır

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Felsefi Sorular:

Felsefe soruları, bilim, sanat, din gibi diğer insan etkinliklerinden ayrı sorulardır.

Bilimin soruları olgulara, olgular arasındaki ilişkilerin düzenliliklerine ilişkindir. Sanatın soruları duyusal alana ve beğenilere ilişkindir

Tahsin BAŞSARI

Evren yaratılmış mıdır? İnsan hayatının amacı nedir? Tanrı var mıdır? Gibi Felsefi sorular hem olgulara hem de metafizik alana aittir.

Felsefi sorular olguların düzenliliğini değil arkasındaki nedenleri sorgular.

Felsefi sorular ilk nedenlere gitmeyi amaçlayan ve durum tespitinin ötesinde var olan düzenin amaç ve yönelimini ortaya koyan sorulardır.

Tahsin BAŞSARI

İyi nedir?

Güzellik nedir?

Bilginin kaynağı nedir?

İnsan niçin erdemli yaşamalıdır?

Varlığın özü nedir? gibi. (okuma parçası)

Tahsin BAŞSARI

Felsefede sorular niçin önemlidir?

Felsefeye, herhangi bir soruyla başlayabilirsiniz. Bu anlamda felsefi gündemin değişimini belirleyen sorulardır.

Filozof kendinden önceki soruların ve cevapların farkında olarak soru sorar. Soru, derinleşmeyi ve farklı yönlerden görmeyi sağlar.

Tahsin BAŞSARI

Düşünce ve eylemlerimizin altında yatan belirleyici ilkenin ne olduğunu bilmek için sorular sorarız.

İnsan için birçok konuda öğrenmenin ve anlamamanın kapısını sorular açar.Sorular bizi giderek konunun özüne yaklaştırır.

Filozof soruları kendine soran kişidir. Böylece her soruda farklı bir bakış açısı ortaya koyar.

FELSEFENİN İNSAN VE TOPLUM HAYATI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Yaşadığımız dünyada insan ve toplum ilişkilerinden, doğadaki düzene, sosyal yapının işleyiş biçiminden dünya görüşlerine kadar her yerde felsefenin etkilerini görmek mümkündür.

Ekonomik sistemler, siyasal kuramlar, sosyal açıklamalar felsefi bir düşüncenin yansımalarıdır.

Tahsin BAŞSARI

1.Felsefe ve Eleştirel Düşünme

Bireylerin, yaşadıkları hayatı, kendilerine sunulan bilgileri sorgulamaları, fikirleri ezberlemek yerine, eleştiri süzgecinden geçirmeleri zihinlerini kullanabilmeleri ile mümkündür.

Bütün bunlar eleştirel düşünme becerilerine sahip olmayı gerekli kılmaktadır.

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Eleştirel düşünmenin en fazla işlendiği alan ise felsefedir. Eleştirel düşünme farkındalığı kazandırmak için felsefe dersi okutulmaktadır.

Felsefe, insanı ve toplumu sabit fikirlerden koruyan eleştirel bir söylem biçimidir. Bu söylem biçimi bireyin özgün bir düşünceye ulaşmasını sağlar.

Bireye kendi farkındalığını sağlayan felsefe, insanı ezberlerden ve belirlenmiş sınırlardan korur.

Tahsin BAŞSARI

Felsefenin Bilime Katkıları

Felsefe ve bilim; amaçları, yöntemleri ve sistematiikleri bakımından farklı etkinliklerdir.

Modern dönemlere kadar filozofla bilim insanı aynı kişiler olmuştur. Bilim insanları felsefe yapmışlar, filozoflar da bilimle uğraşmışlardır.

Avrupa'da başlayan Sanayi Devrimi'nin oluşmasında filozofların görüşleri etkili olmuştur.

17 ve 18. yüzyıl filozofları bilimsel yöntem ve rasyonel düşünme konusunda fikirler ortaya koymuşlardır. Bu düşünceler yeni buluşların ve bilimsel görüşlerin yolunu açmıştır.

Felsefe bilimin yapısını, mantığını ve değerini felsefenin bir dalı olan bilim felsefesi araştırır.

Tahsin BAŞSARI

Bilim felsefesinin amacı bilimin etkilerini, sonuçlarını ve bilgiyi elde edişinde kullandığı yöntemin geçerliliği ve güvenilirliğini sorgulamaktır.

Bu sayede bilimin güvenilirlik ve geçerliliği daha yüksek olacak, olası yan etkileri azaltılabilecektir.

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Felsefenin Topluma Katkıları

Alvin Toffler (Elvin Toflır), 1980'de yayımladığı “Third Wave (Üçüncü Dalga)” adlı eserinde tarım ve sanayi devrimlerinin ardından üçüncü dalgayı, bilgi toplumuna geçiş olarak ifade etmiştir.

Bunun için bilgi üretme, tasarımı, planlama ve yenilikçilik önem kazanmıştır.

Tahsin BAŞSARI

Hem ekonomik olarak güçlü hem de bilinç sahibi, aydınlanmış bir toplum olmada felsefenin büyük katkıları vardır.

İdeolojiler, sosyal gerçeklikler, geleneksel değerlerin sorgulanması, bilinçli bir seçmen olunması, kültürel mirasa katkı sağlanabilmesi gibi konularda sorgulama önemlidir.

Tahsin BAŞSARI

Felsefenin Bireye Katkıları

Felsefe insanın sorduğu sorulara yanıt arayan bir disiplindir.

İnsanda bilme isteği doğal bir dürtü olarak kabul edilir.

İnsan aklının doğal olarak sorduğu soruların belirli bir sistematik ve iç bütünlükle yanıtlanması gerekir.

Tahsin BAŞSARI

İnsan hayatının amacı, evrende bir düzen olup olmadığı, ruhun varlığı, nasıl bir yaşam sürdürülmesi gerektiği, neyin güzel olduğu, adaletin nasıl sağlanabileceği gibi sorulara yanıt bulmak amacıyla yapılan bir etkinliktir felsefe.

Bilmek, insanı huzurlu kılar. Çünkü bireyin kaygılardan doğan soruları yanıt bulmuştur.

Tahsin BAŞSARI

Eski Yunan'da filozofları felsefe yapmaya sevk eden nedenler bugün bizler için de geçerlidir.

Bu yüzden düşünmek ve sorgulamak zorundayız.

Sadece bilimin sunduğu bilgiler bizleri tatmin etmemektedir. Görünen varlığı aşmak, hem kendi gerçekliğimizi hem de hayatı bütün olarak anlamak zorundayız.

Tahsin BAŞSARI

2. ÜNİTE FELSEFE İLE DÜŞÜNME

Görüş, Argüman, Tümdengelim, Tümevarım, Analoji, Tutarlılık, Çelişiklik, Gerçeklik , Doğruluk

Düşünme: nesne, olay veya semboller arasında bağ kurma eylemidir.

Doğruluk ve gerçeklik düşünmenin doğasında yer alan temel kavramlardır. Olgular gerçeklikle, olgulara ilişkin bilgimiz ise doğrulukla ilişkilidir.

Tahsin BAŞSARI

Mantıklı düşünme, akıl yürütmelerle kendini gösterir. Mantıklı düşünmede semboller düzenli bir şekilde birbirini izler.

Doğru düşünmenin ilkelerini ve biçimlerini inceleyen bilim dalı mantıktır.

Felsefi düşünme ile mantık arasında güçlü bir ilişki vardır

Tahsin BAŞSARI

Akıl yürütme, düşünceler birbirine, öncüller ve sonuç olarak tutarlı bir biçimde bağlandıkları zaman ortaya çıkar.

Bir düşünce, dayanaklarıyla önermeler ve çıkarım biçiminde düzenlenmedikçe mantıksal olamaz.

Bu nedenle filozoflar fikirlerini temellendirilmiş bir biçimde ortaya koymak için akla dayalı çıkarımlarda bulunmaya ve argümanlar oluşturmaya çalışırlar.

Tahsin BAŞSARI

Gerçeklik ve Doğruluk

Gerçeklik; nesne, durum veya olayların varlığını belirten bir kavramdır. Bir şeyin varoluş tarzını belirtir.

Bu anlamda reel ve ideal olmak üzere iki tür gerçeklikten söz edebiliriz. Söz gelimi “peri kızı”, “Anka kuşu” somut olarak var olan varlıkları değil zihinde türetilmiş, ideal varlıkları ifade eder. Oysa “gökyüzü”, “ay ışığı”, “ağaç” reel varlıklara işaret eder.

Tahsin BAŞSARI

Doğruluk: var olanlara ilişkin yargıların konusudur.

Bu nedenle doğruluk, önermelerin konusudur. Örneğin “Bütün metaller iletkenlerdir.” önermesi yanlış bir önermedir. “Bütün insanlar solunum yapar.” önermesi ise doğrudur.

Demek ki önermeler doğrulamamanın konusudur.

Tahsin BAŞSARI

Önerme:

Herhangi bir durum hakkında doğru veya yanlış bir yargı bildiren ifadelere önerme denir.

Önermeler, mantıkta “akıl yürütme” denilen yapı içerisinde bir araya getirilebilir.

Bir akıl yürütme, iki ya da daha fazla önermeyi içeren bir önermeler zinciridir.

Tahsin BAŞSARI

Önermelerin analitik ve sentetik olarak ayrımlanması ile ilgili çalışmaları Alman filozof Immanuel Kant (Immanuel Kant) yapmıştır.

Analitik önerme: özne ve yüklem arasında bir tür içerme ilişkisi vardır.

Analitik önermeler yeni bir bilgi sağlamaz.

Analitik önermeler yanlışlanamaz.

Örneğin: “Madde yer kaplar.”

“Bekâr, evli olmayandır.”

önermeleri analitik önermelerdir.

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Sentetik önerme: özne ile yüklem arasında bir içerilme ilişkisi yoktur.

Onunla ilintilidir ve onun kapsamını artırır.

sentetik önermeler özne hakkında yeni bir bilgi ortaya koyar.

Sentetik önermeler doğru veya yanlış olabilir.

Örneğin; “Tebeşir beyazdır.”

“Madde iletkendir.”

gibi önermeler ise sentetik önermelerdir.

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Görüş

Bir kimsenin herhangi bir durum, olay veya nesne ile ilgili henüz kanıtlanmamış yargılarıdır.

Felsefi anlamda filozofların kendi felsefi sistemi içerisinde dile getirmiş olduğu düşünceleridir.

Filozoflar her konuda özgün görüşler ortaya koyar. Filozofun görüşleri kapsayıcı ve sistemattiktir.

Tahsin BAŞSARI

Argüman

Stephen Toulmin'e (Stivin Tulmin) göre bir iddiayı desteklemek için öne sürülen haklı gerekçelere “**argüman**” denir.

İddiaları dayandııkları veriler ile ilişkilendirme ve uygun gerekçeleri yapılandırma sürecine ise “**argümantasyon**” denir.

Tahsin BAŞSARI

Argümantasyon, bir süreç; argüman ise bu sürecin bir ürünü olarak düşünülmelidir.

Hepimiz günlük hayatımızda farkında olmadan argümanlar geliştiririz.

Örneğin herhangi bir konuda önce sorular sorar ve iddialar geliştiririz.

Daha sonra bu iddialarımızı kanıtlarla destekleme girişiminde bulunuruz.

Tahsin BAŞSARI

İşte bu çabamız bir argüman geliştirme sürecidir.

Argümanlar 3'e ayrılır:

1. Analitik argümanlar: Bu argümanlarda tümdengelim veya tümevarım yoluyla sonuca ulaşılır.

Tahsin BAŞSARI

2.Retorik argümanlar: Bu argümanlar ise iddia ve gerekçelendirmelerden oluşur. İnandırıcı ve etkileyici konuşmalardır. Dinleyiciyi ikna etmek için birçok teknikle birlikte sunulmaktadır.

3.Diyalektik argümanlar: Diyalektik argümanlar, karşılıklı tartışmada kullanılır. Tartışma sırasında her birey kendi görüşünü gerekçelendirmek ve karşısındakinin görüşünü çürütmek için kanıtlar kullanır.

Tahsin BAŞSARI

Felsefede argüman, filozofun görüşünü temellendirmek için kullanmış olduğu kanıtlardır.

Argümanlar akıl yürütme ilkelerine uygun olmalı ve kendi içinde tutarlılık göstermelidir.

Argümanların gücü felsefi sistemin de güçlü ve ayakları yere sağlam basan bir yapıda olmasını sağlar.

Akıl yürütme ile argüman birbirine karıştırılmamalıdır.

Akıl yürütmeler biçimsel mantık yürütmelerdir.

Argümanlar birbirini destekleyen düşüncelerin dil ile ifade edilmesiyle oluşturulmuş yapılardır.

Tahsin BAŞSARI

NOT: Filozoflar akıl yürütme ve argüman yolunu izleyerek görüşlerini oluştururlar.

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

AKIL YÜRÜTME:

1.Tümdengelim: mantık ilkelerine dayanarak, öncüllerden bir sonuç çıkarma anlamına gelir.

Tümdengelimde sonuç öncüllerde bulunur ve mantıksal olarak çıkarılması gerekir.

Tümdengelim, özne hakkında yeni bir bilgi vermez, ilk yargıda verilen ifadenin tekrar edilmesini sağlar.

Örneğin:

Bütün insanlar ölümlüdür.

Eflatun da insandır.

O hâlde Eflatun da ölümlüdür.

Tahsin BAŞSARI

2.Tümevarım: tek tek olgulara ilişkin yargılardan genel yargı ve sonuçlara ulaşmamızı sağlayan bir yöntemdir.

Üç tür tümevarım vardır:

Tam, basit(eksik) ve bilimsel tümevarım.

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

a) Tam tümevarım: dile getirilen yargı bütün özneyi kapsar. Fakat bu tür yargıların sayısı sınırlıdır.

b) Basit(eksik) tümevarım: dile getirilen yargı öznenin bazılarını kapsar.

c) Bilimsel tümevarım: bilimsel yöntem ve tekniklerle olgunun bütünüyle ilgili bir yargıya ulaşılmaya çalışılır.

Örnek:

Bakır metaldir, ısıtılınca genişler.

Çinko, metaldir ısıtılınca genişler.

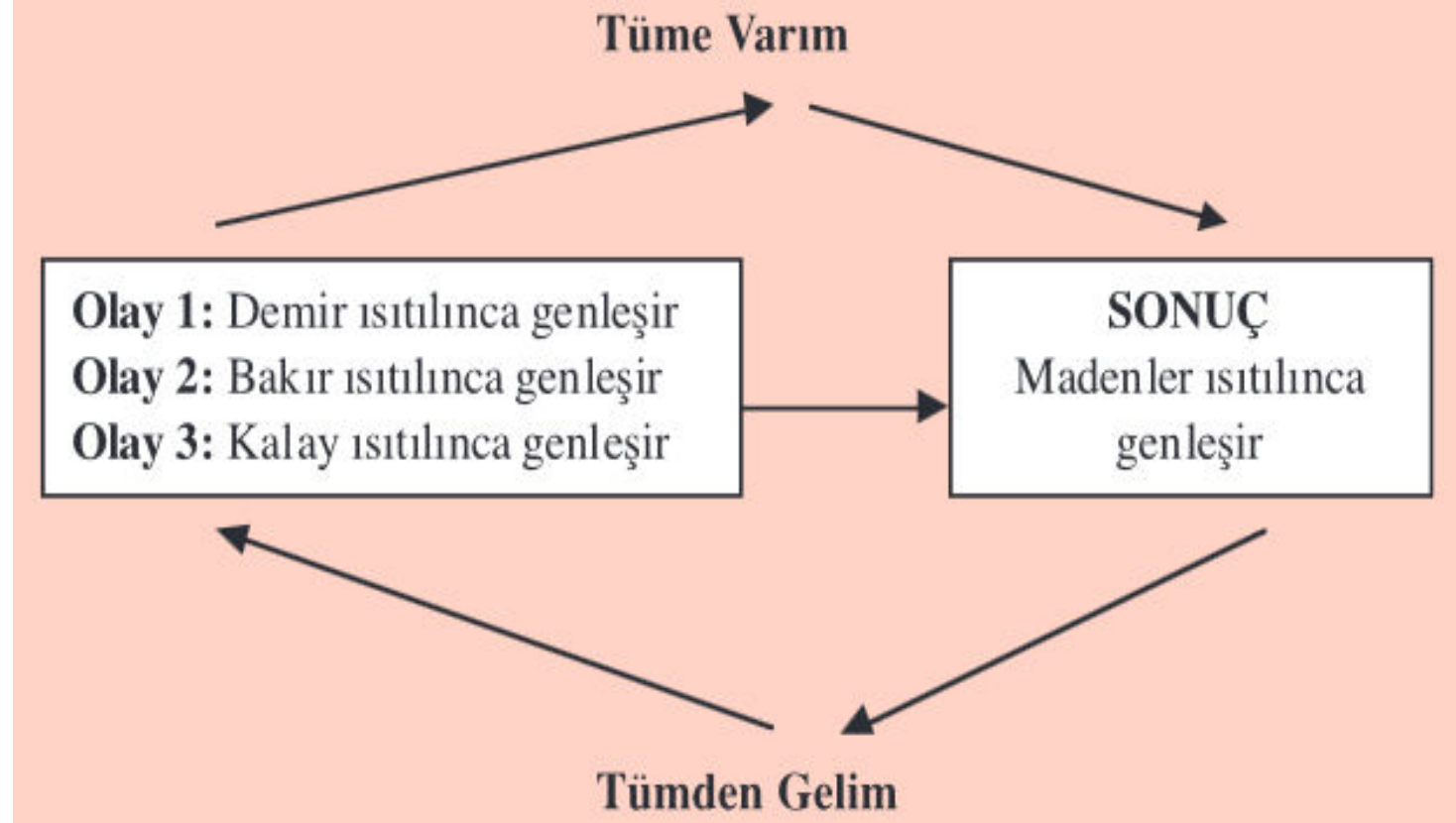
Demir, metaldir, ısıtılınca genişler.

“O hâlde bütün metaller ısıtılınca genişler.”

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

3)Analoji: özelden özele yapılan akıl yürütme biçimidir. Özel durumlar arasındaki benzerliklere dayalıdır.

“B” ve “C” nesnesi arasında bir ilişki kurmayı amaçlayan analoji, B’nin a, b, c, d gibi özelliklere sahip olması ve C’nin de b,c,d gibi özelliklere sahip olmasından yola çıkarak C’nin “a” niteliğine de sahip olduğunun düşünülmesidir.

Örneğin,

Kant bir Alman, aydın, akıllı ve filozoftur.

Hegel de Alman, aydın ve akıllıdır.

O hâlde “Hegel de filozoftur.” yargısı analolojik bir akıl yürütmeye dayanır.

Tahsin BAŞSARI

Tutarlılık-Çelişik Olma:

Tutarlılık, bir felsefi sistemin, felsefi argümanların kendi iç uyumunu ifade eder.

Çelişik olma ise sistemin veya felsefi argümanların iç uyumlarının bozulması, kendi arasındaki tutarsızlık durumudur.

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Örneğin, “Bazı insanlar öğrencidir.”
önermesi

“Hiçbir insan öğrenci değildir.”
önermesiyle çelişiktir.

Tahsin BAŞSARI

Hümanizm

Tahsin BAŞSARI

“İnsan haklarına ve onuruna, bir kişilik olarak insanın değerine, insanın yöneldiği düşüncesine, insanın çok yönlü gelişmesine ve toplumsal yaşamda insanca yaşam koşullarının yaratılmasına dayalı bir görüşler sistemidir.

Tahsin BAŞSARI

Hümanizm, başkalarının görüşlerine ve bilgisine saygısızlığın, şiddet göstermenin ve bağnazlığın karşısında yer alır.”

birey ve akılı

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Felsefede Temellendirme:

Temellendirme, bir düşünceyi, iddia veya felsefi yargıyı gerekçe ve dayanak göstererek açıklama yöntemidir.

Felsefi yargının doğruluğu temellendirme yoluyla ortaya konulur.

Akıl yürütme türleri olan tümevarım, tümdengelim ve analogi yardımı ile felsefi bir düşünce temellendirilir.

Örneğin; bir filozof doğru bilginin akılda doğuştan var olduğunu savunuyorsa bunu temellediren akıl yürütmelere başvurmak zorundadır.

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Descartes (Dekart), çağdaş felsefenin kurucusudur. Descartes'ın amacı sağlam, kesin, güvenilir, açık seçik bir bilgiye ulaşmaktır.

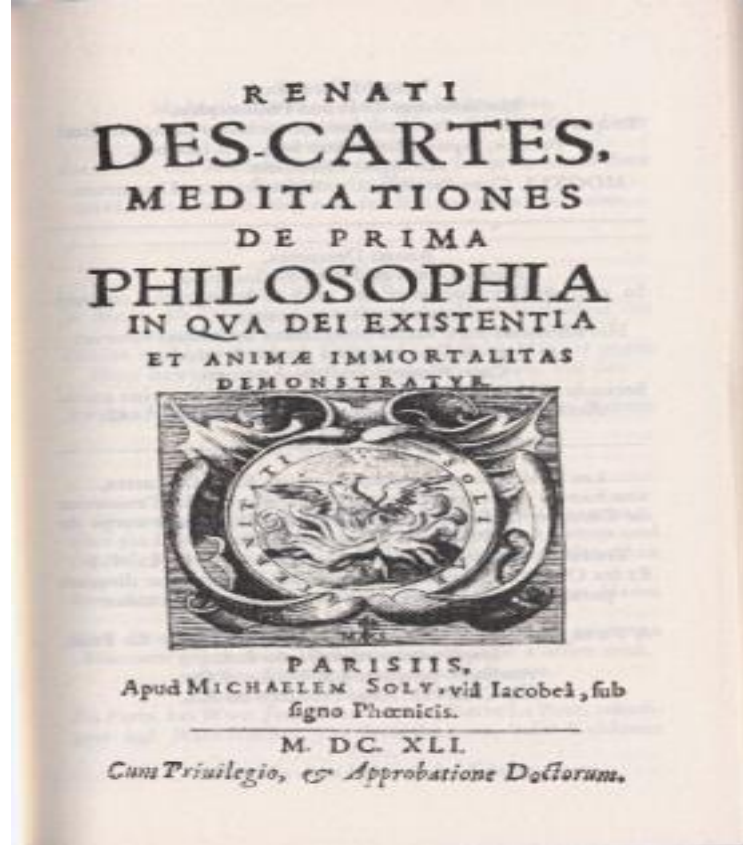

Bunun için bir temellendirme yöntemi izler.

1. Filozofların savunmuş olduğu görüşlerden şüphe eder.

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

2.Sonra duyumlara yönelir. Çünkü duyularımız bizi pek çok defa yanıltmıştır.

3Descartes, uyanık mı yoksa düşte mi olduğunu belirlemek için herhangi bir ölçütün olup olmadığını inceler.

4. Tanrı fikri

5.Kendi gerçekliği.

Tahsin BAŞSARI

Daha sonra şüphe edilemeyecek kesinlikte bir bilgi olup olmadığını sorar.

Bu kesinlikte bir bilginin var olduğunu savunur.

Bu, şu anda şüphe etmekte olduğudur.

Şüphe etme eylemi için şüphe eden olsa gerek.

Tahsin BAŞSARI

“Şüphe ediyorum o halde varım.”

“Düşünüyorum, o halde Varım”

AKIL YÜRÜTMEDE DİLİN DOĞRU KULLANIMI

Dil insanların duygu ve düşüncelerini anlatmak, iletişim kurmak amacıyla kullandıkları semboller bütünüdür.

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Dil ve düşünce ilişkisi üzerinde çokça düşünülen önemli bir konudur.

Tahsin BAŞSARI

Dil, yeni buluşların kapısını açmış ve bilimlerin oluşmasında en önemli araçlardan biri olmuştur.

Dil, insanın dış dünyaya açılan penceresidir. Varlık dilde bir söze dönüşünce anlam kazanır.

Böylece somut ve soyut nitelikleri olan bütün varlıklar insanların ortak bir unsuru hâline gelir.

Diğer bir deyişle dil, varlığı söze dönüştürür.

Olaylar, nesnelere ve yaşantılar dil ile kendini ortaya çıkartır.

İnsan dili sayesinde bilmediklerine bir ad verir. Onları kavramlaştırır.

Tahsin BAŞSARI

Dil ve Düşünce İlişkisi

Dilin yapısı, düşünce ve dil arasındaki ilişki dil felsefesinin önemli konularından biridir.

Martin Heidegger (Martin Haydeger), “Dil varlığın evidir.” demiş, L. Wittgenstein ise “Dilimin sınırları, varlığımın da sınırlarıdır.”

Tahsin BAŞSARI

“İnsanlar onu anlamadılar, onu işitmeden önce...” (Herakleitos)

“Dil, varlığın ışıyarak örtüsünü açtığı yerdir.”
(Heidegger)

Tahsin BAŞSARI

Dil, yaşayan canlı bir varlıktır. Bu nedenle dili kalıplaşmış bir varlık gibi düşünemeyiz.

Felsefe dille yapılır, düşünce dille ifade edilir

Tahsin BAŞSARI

Dilin yetkinliği felsefe ve düşünceyi ifade etme ve sistem kurmayı da kolaylaştırır.

Kavram açısından fakir, kendi kendini yenileyemeyen dillerde felsefe, bilim, sanat gibi etkinlikler zorlaşır.

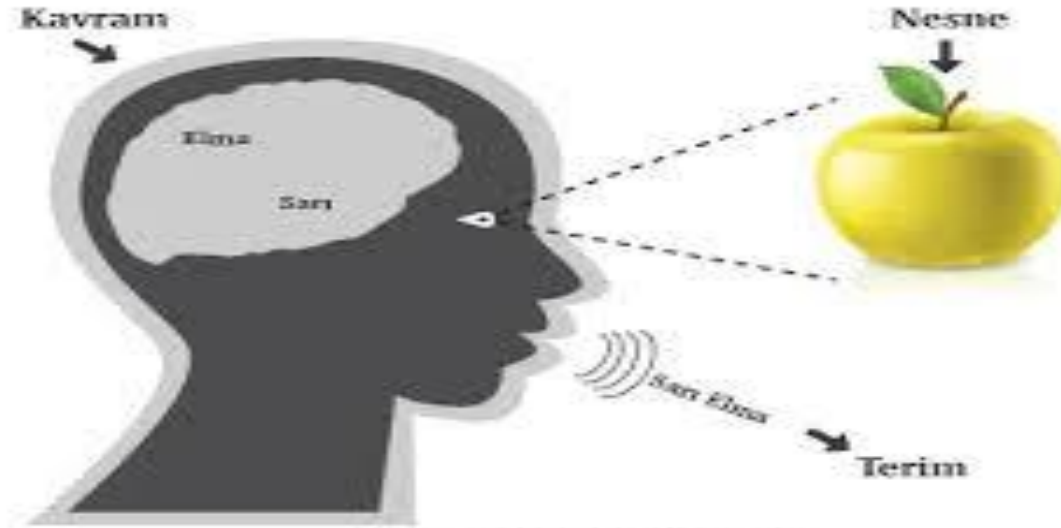
Tahsin BAŞSARI

Dil ve Kavram

Kavram, nesnelerin zihindeki tasarımıdır.

Terim ise bu tasarımların tek bir sözcükle dilde ifade edilmesidir.

Şekil 2.2 Dil düşünce bağı

Tahsin BAŞSARI

Örneğin, ağaç kavramı ağaç nesnesi hakkında bildiklerimizin tümünü, tek bir sözcükle ifade eder.

Ağaç kelimesini her kullandığımızda zihnimizdeki tasarımı canlanır.

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Bu anlamda, dilin en önemli işlevi kavramlaştırmadır, diyebiliriz. Çünkü düşünmemizin temel unsuru kavramlardır.

Kavramlar, aynı tür varlıklardan yapılan soyutlamalardır. Düşünürken nesnelere değil kavramları kullanırız.

Kavramlar zihinde doğuştan mı vardır yoksa sonradan mı öğrenilmiştir?

Bu konuda felsefe tarihinde Platon ve Aristoteles farklı düşüncededir.

Tahsin BAŞSARI

Platon'a göre biz “at” kavramını bilerek doğarız. Yani zihnimizde kavramlar doğuştandır

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Aristoteles ise bizim kavramları bilerek doğduğumuzu kabul etmez.

Ona göre bir kavram o tür farklı nesne, varlıkların duyumsanması sonucu oluşur.

Söz gelimi birçok “at” gören insan, bu atların ortak özelliklerinden yola çıkarak “at” kavramına ulaşır.

Tahsin BAŞSARI

Dil ve İletişim

Dilin temel işlevlerinin başında iletişim gelir.

Dil zengin bir kavramlar bütünüdür. Her durumu ifade etmek için kullanılan kavramlar anlatılmak istenilenin doğru ve eksiksiz anlaşılmasına yardım eder.

Kültür, dil sayesinde gelişir. Deneyimler dil sayesinde aktarılır

Tahsin BAŞSARI

DİLİ DOĞRU KULLANMANIN ÖNEMİ

insan Varlığı bilmek için nesnelere ad Vermiş ve kendisini dille ifade etmiştir.

Dil olmadan düşüncemizi ifade edemeyiz.

Kavramlar, akıl yürütmelerin temel unsuru durumundadır

Dil ve mantık ilişkisi filozofları kesinlik arayışına götürmüştür.

Tahsin BAŞSARI

Filozoflar düşüncelerini kesin bir biçimde dile getirebilmenin yollarını aramışlardır. Bunu başarabilmek için de dili kullanmışlardır

Tahsin BAŞSARI

Kavram Yanılgısı Nedir?

Kişinin bir kavramı anladığı şeklin, kavramın ortaklaşa kabul edilen anlamından önemli derecede farklılık göstermesi durumudur.

Tahsin BAŞSARI

Örneğin; “Bu söylediklerin gerçek olamaz.” ifadesinde kullanılan "gerçek" kavramı hatalıdır.

Çünkü bir şeyin gerçek olması var olması demektir. Söylediklerimiz gerçeğe uygun ise doğru, değilse yanlış olur.

Bu durumda ifade “Bu söylediklerin doğru olamaz.” şeklinde olmalıdır. Doğruluk bilgiyi, gerçeklik ise varlığı niteler.

FELSEFİ SORU OLUŞTURMA

Hayatı ve olayları anlamaya sorularla başlıyoruz.

Çocukluğumuzu hatırladığımızda aklımıza gelen en önemli izlerden biri sorulardır. Daha çok “Bu nedir?” şeklinde başlayan somutu anlamaya yönelik sorular zamanla değişir.

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Soru, sorgulama ve anlama isteğinin bir ürünüdür.

Bilimsel ve felsefi sorular gündelik sorularımızdan farklıdır. Filozof, bilme ve anlama merakını sorduğu sorularla geliştirir.

Filozofun sorduğu sorular, günlük, bilimsel, sanatsal ve dinî sorulardan farklıdır.

Tahsin BAŞSARI

Örneğin “Hafta sonu ne yapmayı düşünüyorsun?” biçimindeki bir günlük soruya yanıt vermek için kişinin düşüncesini dile getirmesi yeterlidir.

Fakat “**Düşünme nedir?**” sorusuna yanıt vermek için pratik bir yönelim gerekli değildir. Bu soruyu yanıtlamak için yapıp etmelerin ötesinde düşünmek ve sorgulamak gerekmektedir

Tahsin BAŞSARI

Merak! Nedir? (Soru) Anlam

Felsefi Soru

“Öteki bilimlerin durduğu, soru sormayı bırakıp varsayımları kabul ettiği yerde, filozof soru sormaya başlar.

Bilimler bilgi ortaya koyar, filozof bilinenin ne olduğunu sorar. Bilimler yasalar ortaya koyar, filozof yasanın ne olduğu sorusunu ortaya atar.

Tahsin BAŞSARI

Sokaktaki insan ile politikacı hazdan, yarardan söz eder; filozof ise haz ile yarardan gerçekte ne anlaşılması gerektiğini sorar.

Demek ki felsefe, köklere gitmesi bakımından aynı zamanda bir kök bilimidir. Öteki bilimlerin yeterli gördükleri yerde soru sormaya ve araştırmaya devam etmek istemesi bakımından da ötekilerden daha derindir.”

Felsefe Sorusunun Özellikleri

Günlük ihtiyaçların dışındadır.

Kalıcıdır.

Dil ile ortaya konur.

Refleksif düşünmenin ürünüdür.

Öze ilişkindir.

İdeal olanı anlamaya yöneliktir.

Genel niteliktedir.

Tahsin BAŞSARI

Bilimsel Soru

“Nasıl” sorusu bir olgu hakkında sorulduğunda olgunun görünür özelliklerinin tasvirine yönelir. Doğa bilimleri çoğu zaman bu türden soruları cevaplama gayretindedir. Bilimsel sorular sınırlı bir gerçekliğin bilgisine ilişkindir. Bu anlamda somut bir durumu anlamaya yöneliktir.

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

“Nasıl” sorusu görünürdeki gerçekliğin tasvirine yönelik iken “nedir” sorusu bu görünür gerçekliğin ötesine uzanmaktadır.

Metne İlişkin Felsefi Sorular Oluşturma

Bir metni anlamak parça ve bütün ilişkisi içerisinde ele almayı gerektirir. Bu anlamda sorular metni analiz etmeye yönelik sorular olmalıdır. Metne yönelik doğru sorular sorulursa metin daha kolay anlaşılır.

Parça parça yazılanların anlamına bakarken bunların bütün olarak ne ifade ettiğini anlamak önemlidir.

Kavramsal çözümlleme metnin anahtarını verir. Bunun için metinde geçen temel kavramlara dikkat çekilmelidir

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

FELSEFİ BİR ARGÜMANI SORGULAMA

Felsefi metinler bir iddiayı temellendirme amacı taşırlar.

Çeşitli argümanlarla felsefi bir iddia gerekçelendirilir.

Bunun için akla dayalı temellendirme, örneklendirme, betimleme, alanla ilgili başvurulan temel kaynaklara ve isimlere gönderme yapma gibi tekniklere başvurulur.

Tahsin BAŞSARI

Filozof görüşlerini argümanlarla destekler.
Argümanlar savunulan görüşü
desteklemek için sunulan gerekçelerdir.

Bu anlamda bir metin okurken ilk önce
yazarın görüşü tespit edilmelidir.

Daha sonra yazarın savunduğu görüşü
desteklemek için hangi argümanları
kullandığına dikkat etmek gerekir

Tahsin BAŞSARI

3. ÜNİTE: FELSEFENİN TEMEL KONULARI VE PROBLEMLERİ

1)VARLIK FELSEFESİNİN KONUSU VE PROBLEMLERİ (ONTOLOJİ)

Varlık.....

Metafizik....

Reel varlık...

Var olma....

Ontoloji.....

İdeal varlık..

Varlık kavramı anlamca neleri kapsamaktadır?

Acaba yıldızlı bir gecede gökyüzüne bakıp bunca varlığın ve evrendeki düzenin nasıl ortaya çıktığını hiç düşündünüz mü?

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Etrafınızda var olan bunca varlığın nasıl ve niçin var olduğunu hiç sorguladınız mı?

Yaşadığımız dünyaya baktığımızda pek çok varlıkla karşılaşırız.

Fiziksel varlıkların dışında, bir de düşünce dünyası vardır.

Temelde **fiziksel** ya da **düşünsel** bütün şeylerin ortak özelliği **var olmalarıdır**.

Bu anlamda düşünebildiğimiz her şey varlık kavramının içeriğini oluşturur.

Antik Çağ Yunan felsefesinde filozofların çoğunluğu, yokluktan bir şeyin meydana gelemeyeceği düşüncesinden hareketle mutlak yokluğun reel bir varlığı bulunmadığını savunmuşlardır.

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Varlık Türleri

Varlık felsefesinde iki tür varlık vardır: **Reel varlık, ideal varlık.** Reel (gerçek) varlık kavramı, varlığı duyumsanabilen, dış dünyada var olan varlıklar için kullanılır.

Örneğin masa, kitap, kuşlar, insanlar gerçek varlıklardır.

İdeal varlık ise insan zihninde var olan, dış dünyada var olmayan

varlıklardır. **Örneğin** Ekvator çizgisi, pi sayısı, Kafdağı, enflasyon canavarı gibi.

Felsefenin Varlığa Bakışı

İnsanın varlığa ilişkin temel bilgi edinme yollarından biri felsefe, diğeri ise bilimlerdir. Doğa bilimleri ve sosyal bilimler, dünyadaki olguların nedenlerini ve ilişkilerini araştırırlar

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Bilimlerin her biri dünyadaki olguların bir yönünü özel bir bakış açısıyla inceler

Bu nedenle her biri varlığı belli yönleri ile ele alırken bir bütün olarak göremezler.

Varlık felsefesi

bir bütün olarak varlık konusunu ele alır.

Varlık felsefesi varlığın var olup olmadığını, eğer varsa mahiyetini, nicelik ve niteliğini sorgular

Tahsin BAŞSARI

Varlık, zihnimizin ulaşabildiği en genel kavramdır.

"Varlık nedir?"

"Gerçekten bir şey var mıdır?"

"Evrende amaçlılık var mıdır?"

Metafizik ve Ontoloji ilişkisi

Metafizik terimi ilk olarak Rodoslu Andronikos (Andronikos) tarafından MÖ I. yüzyılda kullanılmıştır

Tahsin BAŞSARI

Aristoteles, metafizikle ilgili konuları ilk felsefe diye adlandırmıştır. İlk felsefe olarak metafizik, varlığın ilk ve en genel ilkelerini araştırmaktadır.

Metafizik, tek tek bilimlerin yaptığı gibi varlığın belli bir alanını konu edinmek yerine varlığın kendisine ilişkin prensipleri araştırmakta, varlığı ne ise o olarak ele almaktadır..

Tahsin BAŞSARI

Metafizik, varlığın özünü bilme uğraşısı veya fizik ötesini anlama çabası olarak da anlaşılabilir.

Amaç, görünür hâldeki varlığın ötesindeki nihai gerçekliğe ulaşmaktır.

Varlık Felsefesinin Temel Soruları

1.Varlık Var mıdır?

Felsefe tarihinde filozoflar varlığın ne olduğunu tartışmadan önce “Varlık var mıdır?” sorusuna yanıt aramışlardır.

Bazı filozoflar bu soruyu “Varlık yoktur.” biçiminde cevapladılar.

Onlara göre dış dünyada gerçekten var diye nitelenecek bir varlık yoktur

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Varlık Yoktur(Nihilizm-Hiççilik)

Nihilizm, var diyebileceğimiz bir varlığın olmadığını savunur. Antik Yunan felsefesinde **Sofist** filozoflar bu düşüncenin temelini atmıştır. Sofist filozoflardan Georgias (Gorgias)

“Hiçbir şey yoktur.

Eğer olsaydı da bilinemezdi.

Bilinseydi bile başkalarına

aktarılamazdı.” görüşleriyle varlığın olmadığını savunmuştur

Tahsin BAŞSARI

Varlık Vardır. (Realizm-Gerçekçilik)

Realizme göre varlık vardır. Varlığın var olduğu ile ilgili gerek duyusal gerekse akla dayalı kanıtlar vardır salt duyu ile değil akılla bir varlığın var olduğu kanıtlanabilir.

Örneğin pi sayısı da vardır. Fakat onun varlığı bazı geometrik işlemlerde sonuca ulaşmak için kullanılan matematiksel yani zihinsel bir varoluşa dayanır

Tahsin BAŞSARI

Varlığın Aslı,Özü (Mahiyeti) Nedir?

a) Varlığın niceliği sorunu

Filozoflara göre varlık nicelik açısından ya tektir ya ikidir ya da ikiden fazladır.

Tek bir tözün varlığını kabul eden görüşler

“monizm”,

iki ayrı tözü var kabul eden görüşler

“düalizm”,

ikiden fazla tözün varlığını kabul

eden görüşlere ise plüralizm adı verilir.

Tahsin BAŞSARI

Felsefe Eski Yunan'da varlık sorunu ile başlamıştır. Varlığın temelinde yer alan “ilk madde, ana madde (arkhe) nedir?”

Bu soruya Thales “su”, Anaksimenes “hava”, Anaksimandros “apeiron (sınırsız, sonsuz olan)”, Demokritos (Demokritos) “atom”, Herakleitos (Herakleitos) “ateş”, Empedokles (Empedokles) “toprak, hava, su ve ateş” yanıtını vermiştir

Tahsin BAŞSARI

Yeni Çağ filozofu Descartes'e göre varlık, **beden ve ruh** olmak üzere **iki ayrı tözden** ibarettir.

Töz nedir?

“Varoluşu için başka bir şeye gereksinim duymayan, bütün değişmelerin ve gelişmelerin temelinde duran, onları taşıyan ama kendisi değişmez olan şeydir.

Tahsin BAŞSARI

b) Varlığın ne olduğu (niteliği) sorunu

1. Heakleitos:

Evrenin arkhesi **Ateş** tir.

Çünkü ateş **değişimin** simgesidir.

Evren oluş halinde olup sürekli bir değişim halindedir.

Değişim raslantısal değildir: **LOGOS** adlı yasaya bağlıdır.

Logos: zıtların birliği ilkesi.

“ değişmeyen tek şey değişimin kendisidir.”

“Bir nehirde iki kez yıkanılmaz.”

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Bazı filozoflar, varlığın idea, kavram ya da düşünce cinsinden olduğunu savunurlar.

İdealizm adını alan bu görüşü

savunan filozoflar :

Platon, Aristoteles, Farabi ve Hegel'dir.

Platon, duyular evreni

ve idealar evreni olmak üzere iki tür evrenin varlığını kabul eder.

Aristoteles'in

varlık anlayışı hocası Platon'dan farklıdır.

Aristoteles'e göre her varlık madde ve formdan oluşur. İdea (form), tek tek nesnelerin özüdür. Aristoteles'e göre duyulur dünyadaki her şey form kazanmış maddedir.

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Farabi, varlıkları zorunlu ve mümkün varlıklar diye ikiye ayırır. Zorunlu varlık Tanrı'dır. Onun varlığı maddeden ve biçimden bağımsızdır.

Nedensiz olan tek şey Tanrı'dır. Tanrı'ya en uzak olan maddedir.

Bazı filozoflar, varlığın maddi cinsten olduğunu savunurlar. **Materyalizm** adını alan bu görüş başlangıcını İlk Çağ'da bulur.

Materyalizm, mekanik ve diyalektik
materyalizm şeklinde görülür.

Mekanik materyalizm, evrenin bir makine
gibi düşünülmesi gerektiğini savunur.

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Diyalektik materyalizm ise maddenin diyalektik yasalara göre deđiřtiđini savunur.

Başlıca materyalist düşünürler; **Demokritos**, **Thomas Hobbes** , **La Mettrie** ve **Karl Marx**'tir .

Descartes'a göre varlık **ruh ve madde** olmak üzere iki tözden oluşmuştur. Ruhun temel niteliği düşünme, maddenin temel niteliği ise yer kaplamadır.

Tahsin BAŞSARI

Edmund Husserl'e göre varlık fenomen cinsindedir.

Fenomen, insan bilincinin oluşturduğu varlıktır.

Bilincimiz nesnelere hareketle bu özlere ulaşır.

Bu öze ulaşabilmek için nesneye ilişkin önceden sahip olduğumuz her türlü ön yargıyı paranteze almak gerekir.

Tahsin BAŞSARI

Evrende Bir Amaç Var mıdır?

“Evrende bir amaç var mıdır?” sorusu, varlık felsefesinin temel sorularındandır. Bu soruya **nihilizm (hiççilik)** “Hayır” yanıtını verir.

Materyalizme göre evrenin amacı tinsel (ruhsal) bir amaç değildir.

Yani evrene müdahale eden ve ona bir amaç yükleyen aşkın bir irade yoktur. Evren bir düzen içerisinde mekanik olarak işler.

İdealizme göre evrenin amacı tinsel bir kavrayış, aşkın bir gerçekliktir. Düşüncenin yapısı ile evrenin yapısı aynı türden olduğu için insan zihni bu aşkın gerçekliği kavrayacak bir yapıdadır

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

BİLGİ FELSEFESİNİN KONUSU VE PROBLEMLERİ

Konuya Hazırlık (epistemoloji)

Süje Obje Doğruluk Gerçeklik Fenomen

Bilmek deyince ne anlıyorsunuz?

Bilgi ile bilmek aynı şey midir?

Bilgi nasıl ortaya çıkmaktadır?

İnsan, içinde yaşadığı dünyada sürekli çeşitli nesne ve olaylarla karşılaşır. Bilinç sahibi olan insan, bu nesne ve olayları önce fark eder.

Daha sonra bilmeye çalışır. Bu karşılaşmada insan, bilen yani özne; nesne ve durumlar ise bilinen yani objedir.

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Bilgi Nasıl Ortaya Çıkmaktadır?

Bilgi üretme sürecinde **özne (süje)** ve bilme ediminin konusu olan **nesne (obje)** olmak üzere iki unsur söz konusudur.

Bilgi, öznenin amaçlı yönelimi sonucunda nesne hakkındaki tasarımıdır. İnsan önce çevresindeki varlık olay/durumları fark eder.

Bir şeyi “biliyorum” dediğimiz zaman, en az iki kavram arasında ilişki kuruyoruz demektir.

Tahsin BAŞSARI

Bilgi felsefesinin konusu

Bilgi felsefesi; bilginin ne olduğunu, nasıl ve hangi yollarla elde edildiğini sorgular.

Özne ve bilgi nesnesi arasındaki bağı nasıl kurulduğunu araştırır. Bilgimizin değeri üzerine sorular sorar.

“Doğru bilgi elde edilebilir mi?”

“Bilgimiz nereden gelmektedir?”

“Neyi bilebilirim?”

“Ne tür bir bilgi doğru kabul edilebilir?”

Doğru Bilgi Olanaklı(mümkün müdür) mıdır?

İlk Çağ filozofları bilginin kaynağını sorgulamadan önce bilginin imkânı yani doğruluğundan emin olacağımız bir bilginin mümkün olup olmadığı sorusu üzerinde durmuşlardır.

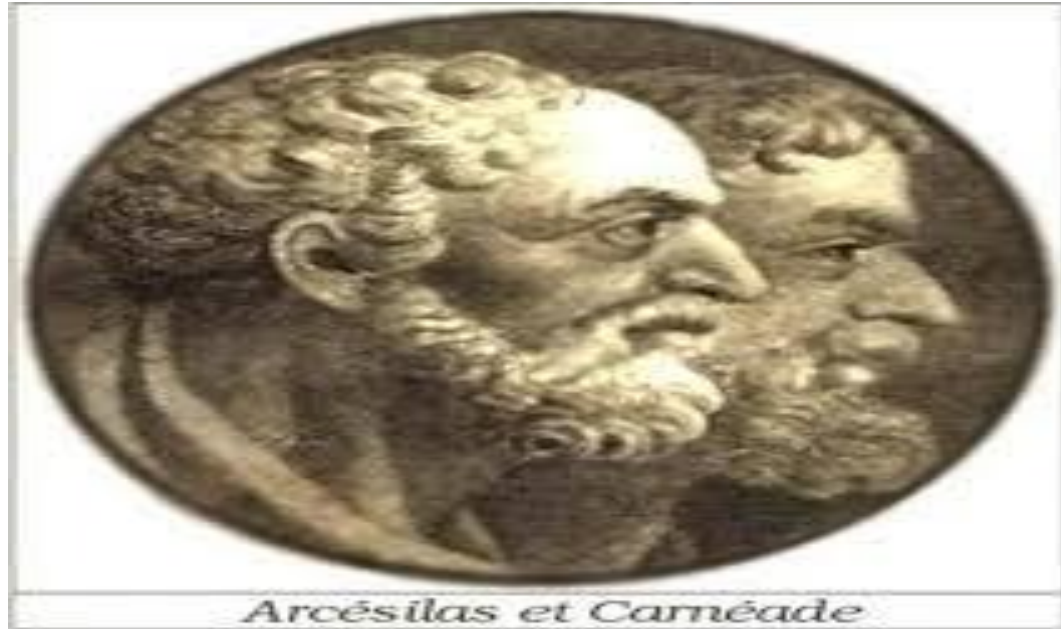

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Filozoflardan bazıları insanın gerçekliğin bilgisine erişemeyeceğini savunmuştur. Bu görüşe **septisizm (şüphecilik)** denir. Bazı filozoflar da doğru bilginin mümkün olduğu görüşünü savunmuşlardır. Bu görüşe **dogmatizm** adı verilir.

Doğru bilginin mümkün olduğunu savunan filozoflar, bilginin kaynağı konusunda farklı görüşler savunmuştur.

Filozoflar ilk önce şu sorulara yanıt aramışlardır; “Doğru bilginin kaynağı nedir?”, “Doğru bilgiye hangi yolla ulaşılır.”

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Örneğin **Sokrates**'e göre doğru bilgi doğuştan akılda mevcuttur.

Platon'a göre doğru bilgi asıl varlık olan ideaların bilgisidir ve bu bilgi akıl yoluyla elde edilir.

Aristoteles'e göre akıl bilginin taşıyıcısı değil, üreticisidir.

John Locke'a göre ise bütün bilgilerimiz deneyden gelir.

Bilginin Kaynağı Sorunu:

Doğru bilginin olanaklı olduğunu savunan görüşler, bilginin hangi kaynağa dayalı olarak elde edildiği ve hangi kaynağa dayalı bilginin daha kesin ve güvenilir olduğu konusunda farklı görüşler öne sürmüştür

Tahsin BAŞSARI

RASYONALİZM (Akılcılık)
EMPIRİZM (Deneycilik)
KRİTİSİZM (Eleştiri Felsefesi)
ENTÜİSYONİZM (Sezgicilik)
POZİTİVİZM (Olguculuk)
ANALİTİK FELSEFE (Çözümleyici Felsefe)
PRAGMATİZM (Faydacılık)
FENOMENOLOJİ (Görüngübilim)

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Doğru Bilginin Sınırı ve Ölçütü Sorunu

Filozoflar bu sorulara farklı yanıtlar vermiştir. Bilginin sınırı konusunda temel tartışma konusu metafizik olmuştur.

Metafiziğin sorularına kesin yanıtlar verilip verilemeyeceği özellikle Alman Filozof Kant tarafından tartışılmıştır. Kant'a göre bilginin oluşması için hem akıl hem de deney önemlidir.

Tahsin BAŞSARI

Bu anlamda “Algısız kavramlar boş, kavramsız algılar kördür.” Metafizik kavramlar algı temelinden yoksun olduğu için bu alanda akıl kesin bilgiler ortaya koyamaz.

Doğru bilginin ölçütü konusunda da felsefi yaklaşımlar farklı yanıtlar vermiştir. **Rasyonalist** filozoflara göre doğru bilginin ölçütü akıl, **empirist** filozoflara göre deney, **pozitivist** filozoflara göre olgular, **pragmatist** filozoflara göre yarar, **entüisyonist** filozoflara göre sezgi, **fenomenolojik** yaklaşıma göre ise “öz”dür.

Tahsin BAŞSARI

J. Locke'a göre “Zihin dünyaya boş bir levha (**tabula rasa**) olarak gelir.” Bu anlamda zihnimizde doğuştan gelen bir bilgi yoktur ancak deneyimlerin oluşturduğu düşünceler vardır.

Doğru bilgi ancak **akıl** yoluyla elde edilebilir. Bu görüşe göre doğru bilgi ancak değişmez olan varlığın bilgisidir. Böyle bir nesne deneyim yoluyla bilinemez. Değişmez ve sabit olan varlığın bilgisini yalnız akıl bilebilir.

Tahsin BAŞSARI

Alman Filozof **Kant**'a göre doğru bilginin kaynağı hem **dene**y hem de **akıldır**. Tek başına akıl veya deney doğru bilginin kaynağı olamaz.

Duyumlarla başlayıp deneyle elde edilen veriler, akıl tarafından işlenmelidir. Deneyle gelen malzeme, aklın kavram ve kategorileriyle işlenerek bilgiyi oluşturur.

Tahsin BAŞSARI

Henri Bergson'a göre bilgilerimizin kaynağı **sezgilerimizdir**. Ona göre akıl statik hâlde olan ve ölçülebilen nitelikteki maddeyi bilebilir.

Oysa asıl bilinmesi gereken akış ve oluş hâlindeki hayattır.

Akış ve oluş hâlindeki hayatı ise yalnızca sezgi bilebilir. Sezgide içgüdüye yaklaşan bir durum vardır. Nasıl hayvanlar içgüdüleriyle zararlı durumlardan uzaklaşırsa felsefe de sezgiyle doğrulara ulaşabilir.

Tahsin BAŞSARI

Auguste Comte'a

göre gerçeklik olgulardan ibarettir. Olgu, gözlenebilen ve somut verilere dayandırılabilen türden değişimlerin ortak adıdır. Bu çerçevede doğru bilgi, olguların bilgisidir.

Auguste Comte'un görüşleri 20. yüzyılda mantıkçı pozitivism adı ile geliştirilmiştir.

Bu görüşe göre, doğrulanabilir önermeler anlamlıdır.

Tahsin BAŞSARI

Doğru bilgi, doğruluğu test edilebilen
bilgidir.

Doğruluğu test edilemeyen türden metafizik
görüşler ileri sürülmemelidir. Felsefenin
görevi dilin yapısını ve mantığını analiz
etmek olmalıdır

Bazı filozoflara
göre ise bir önermenin doğru olmasının tek
ölçüsü onun
işe yaramasıdır. Pratikte işe yarayan bilgi
doğrudur.

İnsanın bilgi edinme eylemi, problemle başlar. İnsan problemin çözümü için bilgilerini kullanır. Problemi çözmeye başarılı olan bilgi doğrudur. **W. James** ve **John Dewey**

Edmund Husserl'e göre doğru bilgi öznenin bilinci içerisinde saklıdır. Bu çerçevede önce şeylerin kendisi olan özü görebilmek gerekir

Tahsin BAŞSARI

Özü bilmenin ilk koşulu
daha önceki bilgi ve inançları bir paranteze
(epocheye)
almaktır. Özü görebilmek için saf bir bilince
sahip olmak
gerekir.

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Doğruluk ve Gerçeklik

Bilgi felsefesinin temel kavramlarından biri de doğruluk ve gerçekliktir.

“Doğruluk nedir? bir düşüncenin doğruluğunun, onun gerçeklikle uyuşmasından oluştuğunu ortaya koyar.” Bu tanım, düşüncenin gerçeklikle uyuştüğünü söylemektedir.

O hâlde doğruluk düşünceye ait bir durumdur

Tahsin BAŞSARI

Gerçeklik düşünceden bağımsız olarak var olan bir durum, olgu veya nesnedir.

Gerçeklik, doğruluğu sağlayan varlığın bir özelliğidir.

Doğruluk, düşüncenin bir özelliği iken, gerçeklik düşünceden bağımsız olarak var olan bir şeyin özelliğidir.

Tahsin BAŞSARI

Bilginin Değeri

Bilginin değerini araştıran, düşünce sistemleri, “Hangi bilgilerimiz doğrudur? Hangi bilgilerimize güvenebiliriz? İnsan bilgisi genel geçer bilgiler midir?” gibi soruları cevaplamaya çalışır

Ksenophanes'e göre insan gerçeğin kendisini anlayamaz. İnsanın yapabileceği tek şey görünüşlerle yaşamaktır. Gerçeğin kendisi hakkında bilgimiz yoktur. Ona ilişkin ancak bir sanımız-tahminimiz olabilir.

Tahsin BAŞSARI

Her bilgiyi aynı değerde görmek mümkün değildir. Bu anlamda bilgilerimizin değerini belirleyen unsurlardan biri kaynağıdır. Diğeri ise hayatımıza olan yansımalarıdır.

Bir bilgi hayatımızı olumlu anlamda etkiliyorsa değerlidir. **F. Bacon** bilginin değeri üzerinde tartışmış olan filozoflardan biridir. Bacon'a göre “Bilgisizlik sonuç almayı ve etkili olmayı engeller. Bu nedenle bilgi ile insanın kudreti aynı şeydirler

Tahsin BAŞSARI

BİLİM FELSEFESİNİN KONUSU VE PROBLEMLERİ

Bilim Bilimsel yöntem Bilimsel yasa
Deney Teori Paradigma

Bilimin tarihi de felsefenin tarihi kadar eskidir. İlk çağlardan beri insanlar doğadaki düzeni merak etmiş ve bu düzenin ardındaki yasaları araştırmışlardır. Yıldızları, bitki ve hayvanları gözlemlemiş, doğadaki sistemi anlamaya çalışmıştır.

Tahsin BAŞSARI

İlk Çağ'da önemli bir ilerleme kaydedemeyen bilimsel düşünce modern dönemde özellikle **Kopernik, Kepler ve Galilei** ile birlikte önemli bir ilerleme kaydetmiştir

Bilim Nedir?

İnsan, bilmek isteyen ve bu istekle bilgi üreten bir varlıktır. Bu anlamda bilim, doğal gerçekliği bilme çabasının ürünüdür. Bilim, yaşadığımız dünyadaki olguları anlamamızı sağlar.

Tahsin BAŞSARI

Diğer bilgi türlerinden farklı olarak bilim, sistemli ve yöntemli araştırmalara dayanır.

Olgular arasındaki nedensellik ilişkilerinden yola çıkarak düzenliliklerin dayandığı yasalara ulaşmayı amaçlar.

Böylece doğal ve sosyal olayları olmadan önce öngörebilmek mümkün olur. Bilimin amacı olgular hakkında hipotezler geliştirip bu hipotezleri yine olgulara dönerek doğrulama ve böylece olguları açıklamaktır.

Tahsin BAŞSARI

Bilim Türleri:

Bilim, konu, amaç, yöntem bakımından üç bölüme ayrılır. **Formel bilimler** diğer bilimlere kaynaklık eden, kural koyucu bilimlerdir. Matematiksel ispat yöntemi ve mantığın düşünme ilkeleri bu gruba girer.

Doğa bilimleri

deney ve gözleme dayanan, insan dışındaki nesne ve olgular dünyasını inceleme konusu yapan bilimlerdir

Tahsin BAŞSARI

Sosyal bilimler ise konusu insan ve özellikle kültür olan bilimlerdir. Sosyal bilimler, doğa bilimlerinden farklı yöntem ve teknikler kullanır.

Örneğin anket, görüşme, monografi, vaka incelemesi, istatistik gibi.

Formel Bilimler

Mantık ve Matematik

Doğa Bilimleri

Fizik, Kimya, Biyoloji, Tıp

Tahsin BAŞSARI

Sosyal Bilimler

Sosyoloji, Psikoloji, Tarih

Bilim Felsefesinin Konusu

Bilim felsefesinin amacı kısaca bilimi anlamaktır. Ne var ki, bilimi anlamaya yönelik çeşitli yaklaşımlar vardır.

Bir başka yaklaşım, bilimsel araştırmalarda bulunan kişilerin, tek tek ya da grup olarak taşıdıkları nitelikleri ve içinde buldukları sosyal ve kültürel koşulları inceleyerek bilimi anlamaya çalışmaktır.

Tahsin BAŞSARI

Bir de bilime yönelik felsefi bakış açısı vardır. Birer dilsel ifade olan kavramları, bilimsel önermeleri ve bu önermeler arasındaki ilişkileri ve sistemleri bilim felsefesi inceler. Bu anlamda bilim felsefesi, bilimin dilsel yapısını çözümleme, eleştirme ve aydınlatma çabasından başka bir şey değildir. Bilim felsefesinin amaç ve konusunu açıklamaya çalışırken neyle uğraştığı kadar neyle uğraşmadığını da belirtmek gerekir

Tahsin BAŞSARI

Bilim felsefesi, bilimin mantıksal çözümlenmeye elverişli yapı ve işleyişini açıklama amacı dışında hiçbir işlevi olmayan bir düşünme biçimidir.

Bilim felsefesinin yegâne amacı bilimi anlamaktır. "Bilim nedir?" "Bilimsel yöntem nedir?" "Bilimsel faaliyeti diğer etkinliklerden ayıran özellikler nedir?"

Tahsin BAŞSARI

Bilimsel Yöntem:

Bilgi türlerinin birbirinden ayıran özelliklerden biri farklı yöntemlerle elde edilmeleridir.

Her bilim, kendine özgü yöntemini, sistemli olarak ve ulaştığı sonuçları test etmek amacıyla kullanır. Fakat öte yandan çeşitli bilimlerde farklı yöntemlerin kullanılması söz konusudur.

Gerçekten de matematik, mantık gibi formel bilimlerin gözlem ve deneyden uzak, özellikle akla dayanan bir yöntem kullanmasına karşılık fizik, astronomi, biyoloji gibi bilimlerde deney ve gözlemin önceliği vardır. Tarih ve toplum bilimlerinin de yine kendilerine özgü yöntemleri vardır.”

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Doğa Bilimlerinde Yöntem Aşamaları:

- 1. Sorunun Saptanması:** Bilim insanı bu aşamada temel sorunu, kavramları, kullanacağı araç ve gereçleri ve inceleme evrenini oluşturur.
- 2. Hipotez Aşaması:** Bu aşamada bilim insanı incelemek istediği soruna/ilişkiye ait geçici bir hipotez geliştirir. Hipotez, kısa ve öz, kavramlar açık seçik olmalıdır

Tahsin BAŞSARI

3. Deney: Bilim insanı hipotezle öne sürdüğü ilişkinin/etkileşimin olup olmadığını bulmak için deney veya saha çalışması yapar.

4. Teori: Deney veya saha çalışmalarından elde edilen sonuçlar hipotezi doğrularsa ve farklı yapılan araştırmalarla desteklenirse hipotez teori biçimini alır.

5. Kanun: Kanunlar formel ve doğa bilimlerinde geçerlidir. Sosyal bilimlerde bu kesinlikte sonuçlara ulaşmak zordur. Kanunlar, her durumda aynı biçimde ortaya çıkan kesin ve matematikle formüle edilmiş ilişkileri kapsar.

Tahsin BAŞSARI

Bilime Farklı Yaklaşımlar

Ürün olarak bilim yaklaşımına göre bilim, bilimsel çalışmaların sonucu ortaya çıkan üründür.

Bir önermeler topluluğudur. Kesinlik değeri kazanmış nesnel bilgilerden oluşur. Bu anlamda

bilimi anlamak için, yalnızca ortaya konulmuş bilgilerin özelliklerine bakmak gerekir. Bu yaklaşımın

en önemli temsilcileri yeni pozitivism akımını savunun **H. Reichenbach ile R. Carnap'tır**

Tahsin BAŞSARI

Etkinlik olarak bilim yaklaşımına göre bilim, bilim insanlarından oluşan topluluğun bir etkinliğidir.

Bilimi anlamak için tarihî ve toplumsal boyutlarıyla ele almak gerekir. Bilimde bilim insanlarının özellikleri ve kişilikleri etkilidir. Bilim insanları, içinde buldukları bilimsel topluluğun sosyolojik ve kültürel özelliklerinden bağımsız düşünülemez

Bilim - Felsefe İlişkisi

Bilim ve felsefe amaçları ve kullandıkları yöntemler bakımından farklı iki alandır. Bilim ve felsefe rasyonel olmakla birlikte bilimsel yöntemde deney ve gözlem kullanılırken felsefede salt akla dayanılır.

Bilim olgusal dünyada iş görür. Felsefe ise hem olgusal hem de metafizik dünyayı konu edinir

Tahsin BAŞSARI

Bilim - Hayat İlişkisi

Bir ülkede veya toplumda bilimsel etkinliklerin gelişmesi o ülkenin/toplumun iktisadi, kültürel, toplumsal, felsefi vb. koşullarına bağlıdır. Bilimin gelişmesi ile toplumsal yapı arasında önemli bir etkileşim vardır

Bilim de bugün özellikle teknik alanda sağladığı başarılar nedeniyle bir dünya görüşü hâline gelmiştir ve günlük hayatımız üzerinde yol gösterici bir ilke olarak kabul görmektedir

Tahsin BAŞSARI

AHLAK FELSEFESİNİN KONUSU VE PROBLEMLERİ

Ahlak felsefesi, insan eylemlerini konu edinir. Bu eylemlerin dayandığı temelleri, iyi ve kötü gibi kavramları, hangi eylemlerin daha erdemli olduğu gibi soruları sorar. Evrensel bir ahlak yasasının olanaklı olup olmadığını araştırır.

Ahlak felsefesi diğer adıyla **etik**, Sokrates sonrasında felsefenin temel ilgi alanlarından biri hâline gelmiştir

Tahsin BAŞSARI

Platon, ahlakı değişmeyen ideaların bilgisine dayandırarak evrensel bir biçim kazandırmıştır. Bugün yaşadığımız dünyada da ahlaki davranmak, tutarlı olmak, fedakârlık, özveri, paylaşmak gibi değerler son derece önemlidir

Ayrıca meslek etiği, biyoetik, tıp etiği, basın etiği gibi gelişen alanlar, ahlak felsefesinin güncel tartışmaların da bir parçası olmasını sağlamıştır.

Tahsin BAŞSARI

Etik, ahlaki konularla ilgili felsefe dalı olarak tanımlanabilir. Ahlak, toplumda bireylerin ve grupların davranışlarını yönlendiren kural ve değerler sistemidir.

Ahlak Felsefesinin Temel Kavramları

iyi, kötü, özgürlük, irade (istenç), sorumluluk, vicdan, ödev, ahlak yasası, ahlaki karar ve ahlaki eylem gibi.

Tahsin BAŞSARI

Ahlaki anlamda insanın yapması gereken ve değerli olan davranışlar **iyi**, yapmaması gereken ve değersiz olan davranışlar ise **kötü**dür.

Özgürlük, insanın kendi seçimleriyle davranabilmesidir. Diğer bir deyişle, insanın eylemlerini seçerken iradesini serbestçe kullanabilmesidir. Bu anlamda özgürlük ve irade kavramları birbirleriyle ilişkilidir.

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI

Tahsin BAŞSARI